

»Det Frankensteinske uhyre, som Finansieringsfonden af 1992 har vist sig at være, blev godt nok konstrueret af statsminister Poul Schlüter, men det blev først rigtig sluppet løs af Dem. I den forbindelse har De tilsidesat aftaler og enhver form for demokrati på skændigste vis«.

»Ingen ville med rimelighed forvente, at De i lighed med Deres forgængere satte anlægsarbejder i gang eller støttede oprettelsen af nye kooperative virksomheder. Men derfra og så til udelukkende at redde private banker og danske kreditorer er der et stort spring«.

med åben konfrontation med Dem og den danske regering? I stedet søgte de ind i deres gamle favoritkoalition, hjemmestyrekoalitionen.

Spørgsmålene til Dem, hr. statsminister

At det endte med at blive en hjemmestyrekoalition, har dog den fordel, at det nu skulle være muligt at få klarhed over, om det samarbejde, som i sin tid opstod mellem færøske og danske socialdemokrater stadig eksisterer. Og i forlængelse heraf om det materielle grundlag for hjemmestyreordning og samhørighed med Danmark overhovedet er til stede længere. Til disse spørgsmål, som ret beset først og fremst stilles af dem, som fortsat har et håb eller tro på tidligere tiders samarbejde, følger der sig det spørgsmål, som vi alle stiller: Er det politiske selvstyre, som er blevet suspenderet med aftalerne, suspenderet på ubestemt tid? Eller får færøske folkevalgte igen et afgørende ord i forbindelse med nationens fortsatte skæbne.

To citater rummer kernen i spørgsmålet. Da jeg formoder, at De ikke kan færøsk, har jeg oversat Dem til dansk.

Det ene er fra lederartiklen i Sosialurin, Javnaðarflokksins partiorgan:

»Mod gældende sædvene siden 1948 har den danske regering interneret i interne forhold og mere eller mindre presset landsstyret til at føre en politik, som har ramt de svageste stillede i samfundet hårdt. Samtidig har regeringen forsøgt at forhindre landsstyret i at føre en erhvervsfremmende og iværksættende politik – en politik, som kunne skabe beskæftigelse. Regeringen har tvunget landsstyret til at føre en friedmansk politik, samtidig med at regeringen selv fører keynesiansk politik i sus og dus i en skala, man ikke har været vidne til i årtier. Det forekommer uhyre utiltalende – samtidig må det konstateres at være en ny og dårlig erfaring med det socialdemokratiske broderskab fra det danske søsterpartis side. Dets holdning i forhold til Færøerne har været præget af arrogance, manglende viden og begrænset opfattelse af den færøske virkelighed, foruden en bedreviden, som kendte gænet den, som intet ved og intet fattet. Dermed er der opstået dybe sår, som ikke vil blive helet lige med det samme«.

Det kunne man læse i en færøsk avis, hvis udgivelse

Danski forsættisráðharrin, Poul Nyrup Rasmussen. Mynd Fagblaðet

danske socialdemokrater i sin tid finansierede, efter at man i 1925 på dansk initiativ havde oprettet et socialdemokratiske søsterparti på Færøerne med henblik på at styrke det danske parti i Folketinget.

Det andet citat blev bragt i en artikel i Dimmalætting en af dagene:

»Der er to veje og den ene har jeg kaldt den danske vej. Her gives kun ét valg, vi må vælge den anden, og det må vi gøre nu.«

Citatet stammer fra en tale af Jóannes Patursson i forbindelse med en debat i lagtinget i juni 1938, hvor diskussionen gjaldt spørgsmålet, om man skulle sende en lagtingsdelegation afsted til Danmark for at forhandle endnu en fælles krisepolitik med den danske regering. Endnu en femårs finansplan for årene 1940-1944. Den første for årene 1935-1939 blev vedtaget i 1934. Patursson stillede sig i den sammenhæng meget kritisk an til den øgede danske indblanding i færøske forhold og den afhængighed, som fulgte med økonomisk hjælp fra Danmark. Artiklens forfatter, som har fundet denne tale frem, slutter med de lakoniske spørgsmål:

»Er vi ikke i den samme eller i en værre situation end i 1934, nu hvor folkevalgte repræsentanter er nødsaget at rejse til Danmark for at forhandle om den færøske finanslov for 1995? Viser ikke dette, at vi har mistet

vort finansielle selvstyre, som lagtinget fik med hjemmestyreløven?»

Det første citat er slående, fordi det så soleklart udtrykker den frustration, som Javnaðarflokkurin sidder imed med, efter at være blevet ladt i stikken af det danske søsterparti.

Samarbejdet mellem socialdemokrater

Som nævnt så blev det færøske socialdemokratiske parti stiftet på initiativ af det danske parti. En af de vigtige begivenheder i denne proces var da Deres forgænger, Stauning besøgte Færøerne i 1925. Han holdt en række møder med lokale fagforeningsfolk mhp. stiftelse af et færøsk parti. Det lykkedes sidenhen partiet at blive et af de største partier og i efterkrigstiden det dominerende med deltagelse i landsstyrekoalitioner i 28 ud af sammenlagt 46 år og med lagmanden i de 24. Medvirkende til denne succes var den danske støtte dels til oprettelse af kooperative foretagender, som bekæmpede den voksende arbejdsløshed i forbindelse med den økonomiske krise og desuden gav partiet en stabil magtbase. Men fremfor alt blev det den danske støtte og medvirken til at føre keynesiansk krisepolitik i de trange år i 30'erne og sidenhen samarbejdet efter krigen om at lade det danske velfærdssamfund omfatte Færøerne, som lagde grunden til Javnaðarflokk-

et regulært brud med de uafglærte og fiskernes formænd, som i opposition til den førte politik de seneste år har stiftet et nyt parti til at repræsentere færøske lønmodtagere.

Det, som især har givet Deres søsterparti vanskeligheder, er, at det har måttet stå inde for en politik, som reddede de største banker, men lod de små gå konkurs, som fremmede centralisering af fiskeindustrien i et monopolniggende selskab på bekostning af de små bygdebaserede og fagforeningsejede virksomheder, som overlod det til markedets kyniske love at reducere fiskerflåden uden at skele til sociale hensyn og som bestræbte sig på at opheve sociale sikringsystemer som fiskernes mindstelønsgaranti.

Deres ansvar, hr. statsminister

Selv om partiet stædigt har fastholdt den førte politik som den nødvendige politik, så er der ingen heroppe, der anser den for at være et resultat af egentlige forhandlinger mellem regering og landsstyre, endige samarbejde mellem jævnbryrdes søsterpartier i gensidig respekt. Deres illoyale behandling af tidligere samarbejdspartnere har decimeret partiet til et regulært marionetparti i de fleste øjne.

Bevares, den første aftale af 6. oktober 1992 kan selvfølgelig ikke tilskrives Dem. Statsminister Poul Schlüter og den borgerlige regering, som dengang sad, må bære ansvaret for den helt igennem uanstændige behandling de færøske repræsentanter fik ved konfrontationen med den forestående banklukning. For uanstændigt var det ikke at orientere færøske beslutningstagere i tide, men vente, så det nærmest fik karakter af et fait accompli uden muligheder for at vurdere alternative udveje i forhold til den panikløsning, der blev resultatet af den forhandling. Hvis man kan kalde det for forhandling. Hvis bankvæsenet på Færøerne var et færøsk anliggende, som det på en meget kontant måde er blevet gjort gældende sidenhen ved en gældssætning på 2,5 mia. kr. på den konto, så skulle banktilsynets orientering af den danske regering om bankforholdene på Færøerne rimeligvis ikke holdes skjult for de færøske besluttemyndigheder.

Men De må bære ansvaret for fastholdelsen af denne arrogante og uanstændige

linje over for færøske politikere, i dette tilfælde også over for det danske socialdemokratiske søsterparti. Den manglende indsigt i Banktilsynets vurderinger har kostet færøske skatteborgere en øget gældssætning i milliardklassen i forbindelse med den skandaløse handel med de to store bankers aktieombytte. Det kunne og burde De have forhindret. Om ikke andet så for gammelt venskabs skyld over for partifællerne på Færøerne. Men De har åbenbart nye venner, som betyder mere for Dem.

Det er muligt at jeg overdramatiserer her, og at der i virkeligheden er tale om en lapsus fra Deres side. I så fald må vi så forvente, at De stiller Dem mere lydhør an over for de stadig stærkere krav fra færøsk side, at den danske stat bør betale regningen for de alt for dyre bankredninger.

Aftalebrud

En ting er de enorme og urimeligt store summer, som disse aktioner har kostet, en anden sag er de politiske omkostninger. Det Frankensteinske uhyre, som Finansieringsfonden af 1992 har vist sig at være, blev godt nok konstrueret af statsminister Poul Schlüter, men det blev først rigtig sluppet løst af Dem. I den forbindelse har De tilsidesat aftaler og enhver form for demokrati på skændigste vis. Det strukturudvalg, som De selv var med til at få nedsat med aftalen af 1. februar 1993, skulle ifølge aftalen »komme med forslag til en nettoreduktion af kapaciteten med henblik på at gøre fiskerierhvervet til et selv bærende erhverv hvilende bl.a. på det biologisk optimale fangstniveau i farvandet omkring Færøerne og på markedsøkonomiske vilkår«. Hjemmestyret blev ved aftalen bundet til at revidere sin lovgivning i overensstemmelse med udvalgets rådgivning. Den senere tvivl, om strukturudvalget skulle se på hele fiskerisektoren, dvs. også fiskeindustrien på land, foruden fiskerflåden, er forståelig, når man ser på den uklare formulering. Men det er i klar modstrid med aftalens forudsætninger om markedsøkonomiske vilkår, at De sidenhen accepterer og gennemtvinger Finansieringsfondens monopolniggende Fiskavirking. At De lader det ske, er samtidig et brud med den del af aftalen, at der først skulle etableres en strukturfond med det formål at bidrage til reorgani-

